

SAYI-4

MART-NİSAN-MAYIS 2024

ZEYRAM

ZEYTİNBURNU REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
EĞİTİM VE PSİKOLOJİ DERGİSİ

BOŞANMIŞ AİLE ÇOCUKLARI

DİJİTAL EBEVEYNLİK

TEK EBEVEYNLİK: YALNIZLIKLA MÜCADELE

ÖZEL EĞİTİMDE DEĞERLENDİRME NASIL YAPILIR?

ENGELLİLERİN EĞİTİM ALANINDAKİ YASAL HAKLARI

ÖZEL EĞİTİM VE KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE İŞ BİRLİĞİ
VE SINIF YÖNETİMİ

FARKINDA OL, HAREKETE GEÇ: İNMEYİ TANIMAK
VE ERKEN MÜDAHALE

EĞİTİMDE PROJELER: OKULDA SANAT TERAPİSİ

ZEYTİNBURNU REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ E-DERGİSİ

YAYIN KURULU

- NECMETTİN ORPAK
- KÜRŞAT BALCI
- HARUN ERTURAL
- DEFNE KILIÇ

DERGİ TASARIMI

- NECMETTİN ORPAK

0 212 558 08 43

<https://zeyram.meb.k12.tr/>

zeyram_

Merkezefendi Mah,
Mevlevihane Cd. No:26,
34015 Zeytinburnu/İstanbul

ÖNSÖZ

Rehberlik, bireyin var olan potansiyelini, yeterliliklerini en üst düzeyde kullanabilmelerini sağlamayı; zorlu yaşam olaylarının üstesinden gelmesinde ve yaşam kalitesini arttırmada yardımcı olmayı amaçlar. Bu doğrultuda rehberlik araştırma merkezleri de, psikolojik danışma ve özel eğitim hizmetlerini geniş kitlelere planlı bir şekilde ulaştırmayı hedefler. Bizler de Zeytinburnu Rehberlik ve Araştırma Merkezi olarak bu vizyon ile yola devam ediyor ve çalışıyoruz. Sorumluluk bölgemiz olan Zeytinburnu ilçesinde rehberlik ve özel eğitim alanlarında kuruluş hedeflerimizi hayata geçirme çabamızı yılmadan devam ettiriyoruz. Günümüzde, özellikle pandemi sürecinin de meydana getirdiği eğitsel ve psikolojik etkilere bağlı olarak, araştırmalar ve müdahale yöntemleri yön değiştirmiştir. Pandemi ve felaketlerin insan yaşamı üzerindeki etkileri ve başa çıkma yöntemleri ile ilgi kurumumuz uzmanlarının ve alandaki önemli isimlerin çalışmalarını sizlerle paylaşarak, bir bireye bile dokunma imkanı bulabilirsek bu çalışma hedefine ulaşmış olacaktır. Süreli yayınlar güncel bilgilere ulaşmayı kolaylaştırırken, belli konulara yoğunlaşmış bilgi dağarcığı sunar. Bu bilinçle, önemseyerek hazırladığımız ve gelişerek ilerleteceğimiz dergimizle, hedefimiz teorik ve pratik bilgilerin sentezlendiği eğitim bilimlerine katkı sağlamaktır. Bu yayının hazırlanmasında zaman mefhumu gözetmeksizin emeğini ortaya koyan rehberlik hizmetleri bölümü ve özel eğitim bölümlerine, dergi editörü Necmettin ORPAK nezdinde ve tüm kurum çalışanlarımıza teşekkür ediyor, faydalanacağınız bilgileri bulabileceğiniz ve beğeni ile okuyacağınız bir dergi olmasını temenni ediyorum.

Şehmus Aydoğan
Kurum Müdürü

İçindekiler

1	Boşanmış Aile Çocukları	Mümin Eren Atakol - Psikolojik Danışman
6	Dijital Ebeveynlik	Harun Ertural - Psikolojik Danışman
9	Tek ebeveynlik: Yalnızlıkla Mücadele	Necmetin Orpak - Psikolojik Danışman
11	Özel Eğitimde Değerlendirme Nasıl Yapılır?	Hasan Reçber - Özel Eğitim Öğretmeni
13	Engellilerin Eğitim Alanındaki Yasal Hakları	Refik Esin - Özel Eğitim Öğretmeni
16	Özel Eğitim ve Kaynaştırma Eğitiminde İş Birliği ve Sınıf Yönetimi	Recep Demirkapı - Özel Eğitim Öğretmeni
18	Farkında Ol, Harekete Geç: İnmeyi Tanımak ve Erken Müdahale	İlknur Özhan Çetin - Fizyoterapist
23	Eğitimde Projeler: "Okulda Sanat Terapisi"	Havva Nur Ayana Köylü - Psikolojik Danışman

BOŞANMIŞ AİLE ÇOCUKLARI

Boşanma vakaları karşısında çocuklar alışılmadık şiddetli tepkiler gösterebilir, hırçınlık, içe kapanıklık, saldırganlık, öfke, derslerde başarısızlık, fiziksel problemler (uyku, yeme içme, tuvalet alışkanlıkları vs) ortaya çıkabilir. Çocuk anne babadan birini bu olayla ilgili suçlayabilir veya olumsuz duygular geliştirebilir (Arıkan, 1996).

Boşanma, mevcut aile yapısını değiştiren en önemli etkenlerden bir tanesidir. Bu durum, normal gidişatın tersi veya değişik bir durumu olduğu için, aile içerisindeki bireylerin hepsini önemli ölçüde etkilemesi de kaçınılmazdır. Bu etkilenmede karşılıklı etkileşim içerisinde, çocuk-anne, çocuk-baba, anne-baba, çocuklar kendi aralarında ayrı ayrı etkilenmesi ve bunların ikiyeşerli olarak birbirini etkileyip, yeni oluşuma ayak uydurmaya çalışması durumu söz konusudur. Boşanmanın en çok etkilediği kişiler ise şüphesiz çocuklardır. Hatta bu durum bazen o kadar ileri gider ki, anne ve babalar kendi sorunları veya stres faktörleriyle o kadar meşgul olurlar ki, çocuklarının ihtiyaçları veya duyguları göz ardı edilir. (Türkcaslan, 2007). Amato ve Keith (1991) boşanmış ailelerin çocuklarıyla ilgili yaptıkları araştırmada, boşanma sırasında çocuğun yaşının, çocuğun psikolojik ve sosyal uyumuna ve anne-baba ile ilişkileri üzerine en anlamlı etki eden faktör olduğunu saptamışlardır. Her çocuğun gelişim hızı aynı olmasa da, aynı yaş grubundaki çocuklar benzer özellikler taşımaktadır. Ailenin dağılması, aynı yetişkinlerde olduğu gibi, çocuklarda da birçok değişik duygusal tepkiye yol açmaktadır. Çocukların bu duyguları, ileriki yaşamlarının çeşitli aşamalarında tekrar yaşayabilme olasılıkları da bulunmaktadır. Çocukların içinde bulundukları yaşa göre bazı duygular öne çıkarak yoğun yaşanabilirken, diğerleri geri planda kalıp ileriki yaşlarda etkisini gösterebilmektedir.

Hemen hemen bütün boşanmalarda, kadın da erkek de duygusal bir çöküntü yaşarlar. Boşanmaya karar verene kadar uzanan süreçte çoğu kez kadın ve erkek birbirlerini karşılıklı olarak incitirler. Bu süreçte, her iki taraf da birbirlerini istenilmeyen taraf olarak algırlar. Bu nedenle, kadın için de, erkek için de, boşanma olayı kişisel özgüvene ve saygıya indirilmiş bir darbedir. Evlilik, ne kadar kötü olursa olsun, boşanma gerçekleştikten sonra yaşanan boşluk üstesinden gelinmesi gereken önemli bir sorundur. Bunların yanı sıra, ortada bir de çocuklar varsa, bu kez, çocuk ya da çocukları kapsayan yeni bir düzen kurma zorunluluğu acil olarak ortaya çıkmaktadır. Bu zor süreçte ilk adım, çocuklara boşanmayı anlatmaktır. Bazı anne ve babalar çocuklara, boşanma niyetlerini haber vermeyi gereksiz bulurlar. Çocukların yaşının küçük olması bu davranışı pekiştirir. Oysa kimse , sevmiş olsun ya da olmasın, bir sabah uyandığında, sanki hiç yaşanmamış gibi, bir ebeveynin bir anda ortadan kaybolmasını hiçbir zaman tam olarak anlayamaz. Hiçbir çocuk böylesine yıkıcı bir davranışla karşı karşıya bırakılmamalıdır. Böylesi düşüncesiz davranışlar, çocuğun reddedilmiş olma duygularını kuvvetlendirmenin yanı sıra onun olup bitene bir anlam verebilmek için olmadık şeyler uydurmalarına da yol açabilir (Türkcaslan, 2007).

Çocuklara, boşanmaktan söz ederken dikkat edilecek en önemli nokta, onlara doğruyu söylemek olmalıdır. Çocuklar gerçeği bazen düşündüğümüzden daha güçlü karşılarlar. Eğer, bu konuda yalan söylenildiğini sezerlerse, hem olayı daha sağlıksız yaşarlar hem de anne ve babalarına olan güven duyguları zedelenir. Diğer taraftan boşanmaya yol açan gelişmeleri ve yaşanan tatsız ayrıntıları anlatmanın hiçbir yararı yoktur (Benedek ve Brown, 1997).

Boşanmaya karar vermiş ailelerin, kararın çocukları üzerindeki etkisinin neler olabileceğini düşünerek hareket etmeleri gerekir. Boşanmaya karar verdikten sonra veya mahkeme süreci başladıktan sonra, çocuğun yaşına göre, aile içerisinde az çok hissettiği bu farklı durumun, uygun bir dille, yaşına uygun bir şekilde anlatılması gerekir. Bu durumu genelde anne-babanın ikisinin birden çocuğa açıklaması uygundur. Yapılması gereken, çocuğa sevgi mesajları verildikten sonra, yani hem anne hem baba tarafından çok sevildiği ve durum ne olursa olsun bundan sonra da sevmeye devam edileceği konusunda çocuğa güven verildikten sonra durum anlatılmaya başlanmalıdır. Bu durumun yani anne babanın artık hayatlarını ayrı yaşayarak devam ettirmelerinin, herkesin faydası için zorunluluk olduğu ve başka alternatif kalmadığı, yine çocuğun yaşına uygun bir şekilde anlatılmalıdır. Çocuğun kaygısını azaltmak için, yine sevgilerinin devam edeceğini ve çocuk hangi tarafta kalırsa kalsın diğer ebeveyni görebileceğinin ve irtibatın devam ettirileceğinin altı çizilmelidir. Çocuğun ilerleyen dönem içerisinde psikolojik durumu takip edilmeli, özellikle gizli depresyon ve kaygı durumları göz önüne alınmalıdır. Bu yeni durum çocuğun sosyal hayatında, bazı sorunlar oluşturabilir ve uyum güçlüğü denen bir tabloya zemin hazırlayabilir.

Burada anne-babaların dikkat etmesi gereken en önemli nokta -ki ister ayrı ister beraber-çocuğa verilecek sevgi ve sağlanacak huzur ortamı, her türlü sıkıntı ile baş etmek için gerekli olan en önemli araçtır.

Yaş Dönemine Göre Farklılıklar

Boşanmanın çocuklar üzerinde yarattığı etkiler, bazı değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bunlar yaş, cinsiyet, destek mekanizmaları, anne baba arasında yaşanan çatışma, yaşanan çatışmanın derecesi, kardeşe sahip olup olmaması, diğer aile üyeleriyle ilişkiler ve sosyal çevre gibi değişkenlerdir. Bu derlemede boşanmanın çocukların yaş dönemi ve cinsiyetlerine göre ne şekilde farklılaştığı ele alınmıştır. Okul öncesi dönemde üç-altı yaş grubundaki çocuklar;

- Boşanmanın anlamını tam olarak kavrayamamakla birlikte, anne babadan birisinin hayatında aktif olmadığını hissedebilmekte,
- Eğitime daha az istekli olmakta,
- Maddi nesnelere karşı daha fazla talepte bulunmakta,
- Sıkıntılı bir ruh haline bürünmekte,
- Daha fazla psikolojik problemler yaşamakta,
- Yaşananlardan kendisini sorumlu görebilmekte,
- Öfke hissini yoğun biçimde yaşamakta,
- Çocuğun uyku düzeninde bozulmalar ortaya çıkabilmektedir.

Boşanmadan en çok etkilenen yaş grubunun 5-6 yaş grubu olduğunu belirten Bilir ve Dabanlı (1981), ek olarak cinsiyetin de boşanmadan etkilenme için önemli bir faktör olduğunu vurgulamış ve 5-6 yaş kız grubu, 8-10 yaş erkek grubu çocukların yaşitlarına göre bu olaydan daha çok etkilendiklerini bildirmişlerdir. Özellikle okul öncesi dönemde ebeveynleri boşanan çocuklar yeterli uyarıları alamadıkları takdirde çocukların sosyal gelişimlerinde gecikme gözlenebilmektedir.

Bu yaş grubu çocukların uyku ve beslenmesinde düzensizlikler, huysuzluk, içe kapanma, parmak emme, endişe ve altına ıslatma gibi bazı davranış problemleri yaşadıkları görülmüş; bunun özellikle boşanma sürecinden annenin olumsuz etkilendiği durumlarda daha fazla ortaya çıktığı gözlenmiştir. Yapılan çalışmalarda bu çocukların boşanma sonrası yalnızlık, üzüntü, kızgınlık gibi duyguların yanında mutluluk duygusu da yaşayabildikleri görülmüştür. Bu bize boşanma sonrası yaşanan duyguların tek boyutlu olmadığını da göstermektedir.

Yörükoğlu'na (2000) göre yaklaşık 9-10 yaşlarında çocuklar boşanmanın ne olduğunu tam olarak anlayabilmektedirler. Ebeveynleri ayrılmış ilkokul yaş dönemine ait çocuklarda geleceğe dair kaygı yaşama, dış mekân aktivitelerinden aldığı zevkte azalma, daha az oyun oynama isteği, uyku ve beslenme düzeninde bozulmalar, unutkanlık, kayıp duyguları yaşama ve derin üzüntü gibi belirtiler gözlenmektedir. Ebeveyni suçlama, söylenen görevleri yerine getirmeme, içe kapanma, arkadaşlarıyla ilişkilerinin bozulması, geç sosyalleşme gibi belirtiler de yine bu dönem çocuğuna ait sorunlardan bazılarıdır. Bunlara ek olarak çocuklar boşanmadan sorumlu tuttıkları ebeveynlere karşı olumsuz duygular besleyebilmekte ve ebeveynle çocuk arasındaki ilişki zarar görebilmektedir. Ergenlik döneminde anne babasının boşanmasına maruz kalmış çocuklar, ailenin ve çocukluğun kaybına dair ağır kayıp duyguları yaşayabilmekte; aile ve arkadaşlarından uzaklaşabilmekte, cinsel kimliklerinde bozulmalar yaşayabilmekte, kendisi ve kardeşleri için endişe duyabilmekte, isyankâr davranışlar gösterip kendini güçsüz ve suçlu hissedebilmektedir. Bu yaş dönemi çocuklar çevrelerindeki insanlara karşı daha hırçın ve öfkeli davranabilmekte, ebeveynlerinin onlara olan sevgilerinin azalacağını düşünerek kaygılanabilmektedirler.

Richardson ve McCabe (2001) ebeveyni boşanmış ve boşanmamış olan 11-17 yaş grubu çocukların psikolojik uyumlarını incelemişler ve ebeveyni boşanmış ergenlerin yaşam doyumlarının daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Romantik ilişkilerin geliştiği ergenlik döneminde anne babanın boşanması, ergenin kendi romantik ilişkilerine dair algısını da etkileyebilmektedir. Ayrıca bu yaş grubunda dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de ergenin madde kullanımı ve riskli cinsel ilişkilere girme eğilimidir. Kimlik bunalımının da yaşandığı bu dönemde ebeveynlerin boşanması sorunu çocuğun bunalımının boyutlarını daha da arttırabilmektedir. Boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri yetişkinlikte de devam edebilmektedir. Türkiye'de yapılan bir araştırma, ebeveynleri boşanmış olan ileri yaştaki yetişkin çocukların ilişkilerde sabırlı, fedakâr bir tutum sergilemeye çalışmaktansa boşanmayı daha kolay bir çözüm yolu olarak gördüklerini ve evliliğe bağlılıklarının düşük düzeyde olduğunu ortaya koymuştur (Geniş ve ark., 2019).

Çocukların boşanmadan olumsuz etkilenmesini önlemek için anne babalar neler yapabilir?

- o Boşanan çiftler birbirlerinden ayrılmakta ama asla çocuklarından ayrılmadıklarının bilincinde olmalılardır. Çocuk her ikisiyle de görüşebilmelidir. Ayrıldıktan sonra anne ya da baba çocuklarına birbirlerini kötülememeliler, olumsuz yönlerini anlatmamalıdır.
- o Boşanmalarda çocuğun anne babasını yeterince görmesi sağlanmalı, eşe olan kızgınlıktan dolayı bu görüşmeler engellenmemeli.
- o Çocuk kesinlikle anne babası gibi düşünmeye zorlanmamalı, onlar tarafından birbirlerine karşı bir koz olarak kullanılmamalı, Özellikle çocukla geçirilmesi planlanan zamanlar ertelenmemeli veya yerine başka programlar koyulmamalı.
- o Boşanmayla gerçekleşecek değişiklikler konusunda çocuk bilgilendirilmeli çocuğun hayatını etkileyeceği düşünülen değişiklikleri (şehir, okul değişikliği vs) hemen yapılmamalı. Maddi yönden istediği her şey yerine getirilmemeli, dengeli davranılmalı. Boşanma sonrası çocuğa karşı geliştirilecek tutumlar konusunda anne baba ortak hareket etmeli ve tutarlı davranmalı.
- o Çocuğa cinsiyetine uygun olarak yakın akraba çevresinden örnek alabileceği birilerinin destek olması problemlerin daha kolay atlatılmasına yardımcı olacaktır.

Mümin Eren Atakol - Uzman Psikolojik Danışman

KAYNAKÇA

- Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 110(1), 26.
- Arıkan, Ç. (1996). Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması. TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Bilir, Ş., Dabanlı, D. (1981). Ailede boşanma vakaları sonucu çocukların geliştirdikleri tepkiler ve etkisinin araştırılması. B. Dikeçligil, A. Çiğdem, (Ed.), *Aile yazıları 3* (ss. 143-157). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Elissa P. Benedek, Catherine F. Brown, Boşanma ve Çocuğunuz: Çocuğunuzun Boşanmanızla baş etmesine Nasıl Yardımcı Olursunuz? Çev: Serap Katlan, HYB Yayıncılık, Ankara 1997.
- Geniş, M., Toker, B., & Şakiroğlu, M. (2019). Boşanmanın çocuklara etkisi, çocuğa söylenmesi ve ebeveyn yabancılaşması derleme çalışması. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3), 190-199.
- Richardson, S. ve McCabe, M.P. (2001). Parental divorce during adolescence and adjustment in early adulthood, *Adolescence*, 36(143), 467-489.
- Türkarlan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla başetme yolları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 99-108.
- Yörükoğlu, A. (2000). Çocuk ruh sağlığı: çocuğun kişilik gelişimi, eğitimi ve ruhsal sorunları. İstanbul: Özgür Yayınları.

DİJİTAL EBEVEYNLİK

İnternet milyonlarca insanı birbirine bağlayan küresel bir ağıdır. İnternet, dünya çapında bilgiye erişim, iletişim kurma, eğlence, alışveriş, eğitim ve iş yapma gibi birçok farklı amaç için kullanılır. Özellikle çocuklar için internetin sunduğu fırsatlar oldukça geniş kapsamlıdır. İnternetin yararlı kullanımı çocukların gelişimlerine katkıda bulunabilir. Örneğin internet sayesinde çocuklar birçok eğitim materyaline, ders notlarına, interaktif öğrenme platformlarına ve çeşitli konulardaki bilgilendirici içeriklere ulaşabilir. İnternetin sunduğu çeşitli eğlenceli-eğitici oyunlar ve videolar çocukların keyifli vakit geçirmelerini sağlayabilir. Ayrıca internet sayesinde çocuklar dünyanın farklı bölgelerini, kültürlerini ve insanlarını keşfederek daha geniş bir vizyona sahip olabilirler. Tüm bu fırsatlar, çocukların interneti etkin ve güvenli bir şekilde kullanmaları durumunda sağlanabilir. Bu da ebeveynlerin çocuklarını çevrimiçi risklerden korumak ve dengeli bir dijital yaşam tarzını teşvik etmek için bilinçli bir şekilde rehberlik etmeleriyle mümkün olur.

Ebeveynlerin internet konusunda yeterince rehberlik etmemesi çocukların internette karşılaşabilecekleri potansiyel tehlikeleri tanımamalarına neden olabilir. Siber zorbalık, yanlış bilgi, zararlı içeriklere maruz kalma gibi risklerle karşılaşma olasılıkları artabilir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımını denetlememesi veya sınırlamaması, çocuklarda internet bağımlılığının gelişmesine yol açabilir. Sürekli ve aşırı internet kullanımı, fiziksel sağlık sorunlarına, sosyal izolasyona ve akademik performansın düşmesine neden olabilir. Yine ebeveynlerin çocuklarını internetin sunduğu bilgi güvenliğini konularında bilgilendirmemesi, çocukların kişisel bilgilerini korumakta yetersiz kalmalarına yol açar. Bu da çocukların çevrimiçi dolandırıcılık, kimlik hırsızlığı ve diğer siber güvenlik tehditleriyle karşılaşma riskini artırabilir. Çevrimiçi etkileşimlerinin denetlenmemesi çocukların yüz yüze iletişim becerilerini geliştirmekte zorluk çekmelerine neden olabilir. Bu durum, çocukların empati kurma, sosyal ilişkilerde sağlıklı iletişim kurma ve problem çözme becerilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Ebeveynlerin çocuklarına dijital ayak izi yönetimi konusunda rehberlik sağlamaması durumunda da çocuklar, gelecekteki kariyerleri veya eğitim fırsatları üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek çevrimiçi davranışlarda bulunabilirler.

Tüm bu nedenlerden dolayı günümüzde dünyada dijital ebeveynlik kavramı konuşulmaya başlanmıştır. Dijital ebeveynlik, teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte giderek daha önemli hale gelmiş ve ebeveynler için önemli bir sorumluluk haline gelmiştir. Dijital ebeveynlik kapsamında ebeveynler genellikle çocuklarının internet kullanımını izler, güvenli ve yaşlarına uygun içeriklere erişimlerini sağlar, internet ve dijital teknolojilerle ilgili konuları açıkça konuşarak farkındalık oluştururlar. Ayrıca ebeveynler, çocuklarına internet kullanımıyla ilgili kurallar belirler, güvenlik önlemleri alır ve çocuklarını internetin potansiyel risklerine karşı bilinçlendirirler.

Araştırmalar, çocukların internet kullanımı büyük oranda ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımını denetleme ve yönlendirme stratejilerinden etkilendiğini göstermektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Ebeveynlerin çocuklarının internet etkinliklerini izleme, sınırlama ve konuşma gibi yaklaşımları çocukların çevrimiçi güvenlik ve davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir (Livingstone & Brake, 2010).

Olumlu dijital ebeveynlik için çocuğunuzun çevrimiçi deneyimlerini anlamak ve gerektiğinde destek olmak için zaman ayırmak gerekmektedir. Ayrıca çocuğunuzla dijital dünya hakkında açık ve samimi bir iletişim sürdürmek; çocuğunuza çevrimiçi güvenlik, gizlilik, siber zorbalık gibi konularda bilgi vermek önemlidir. Aile içinde dijital kullanımı düzenlemek için kurallar belirleyerek ve bu kurallara uyarak çocuğunuza örnek olabilirsiniz. Çocuğunuzun erişimine uygun olmayan içerikleri filtrelemek için güvenlik ayarlarını ve aile programlarını kullanabilirsiniz.

Çocuğunuzun çevrimiçi etkinliklerini düzenli olarak takip etmek hangi siteleri ziyaret ettiğini, hangi uygulamaları kullandığını ve kimlerle etkileşimde olduğunu anlamak internetin zararlarından çocuğunuzu korumak için çok önemlidir.

Anne baba olarak ekran sürelerini sınırlayarak çocuğunuzun dengeli bir dijital yaşam tarzı geliştirmesine yardımcı olmak; oyunlar, spor etkinlikleri ve kitap okuma gibi çeşitli aktivitelere de zaman ayırmalarını teşvik etmek gerekebilmektedir. Bu kapsamda çocuğunuzun düzenli olarak dijital mola vermesini teşvik etmek ve teknolojiden uzaklaşıp doğal etkinliklere zaman ayırmanın önemini vurgulamak yararlı olabilir. Boş zamanlarınızda dijital dünyadaki gelişmeleri takip etmek ve çocuğunuzun kullandığı uygulamaları, platformları ve eğilimleri öğrenmek çocuğunuzu daha iyi anlamınıza ve etkili rehberlik yapmanıza yardımcı olabilir.

Sonuç olarak olumlu dijital ebeveynlik uygulamalarıyla çocuklar dijital okuryazarlık becerileri kazanmakta; internette doğru bilgiyi arama, bilgiyi eleştirel bir şekilde değerlendirmeyi öğrenmektedir. Bazı riskleriyle birlikte internet sınırsız yararlı kaynakları da bünyesinde barındırmaktadır. Bu kaynaklardan yararlanabilmesi için çocuğunuzun merakını ve öğrenme isteğini teşvik ederek internette ilgi alanlarına yönelik araştırmalar yapmalarını ve yeni bilgiler öğrenmelerini destekleyebilirsiniz. Ayrıca ilgi alanlarına yönelik pozitif içerikler oluşturma, yararlı projeler yapma ve bu içerikleri güvenli ve destekleyici ortamlarda paylaşma konusunda rehberlik edebilirsiniz. Dijital dünya hakkında endişeleri veya sorunları olduğunda destek olmak, güvenilir bir yetişkinin yardımına ihtiyaç duyduklarında yanlarında olduğunuzu hissettirmek çocuğunuzun sağlıklı dijital davranışlar geliştirmesine katkı sağlayacaktır (Blum-Ross ve Livingstone, 2018).

Harun Ertural - Uzman Psikolojik Danışman

KAYNAKÇA

Blum-Ross, Alicia & Livingstone, Sonia (2018). The Trouble with "Screen Time" Rules. Giovanna Mascheroni, Cristina Ponte & Ana Jorge (eds.) Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age. Goteborg: Nordicom

Livingstone, S., & Brake, D. R. (2010). On the rapid rise of social networking sites: New findings and policy implications. Children & society, 24(1), 75-83.

Mascheroni, G. and Ólafsson, K. (2014). Net Children Go Mobile: risks and opportunities. Milano: Educatt.

TEK EBEVEYNLİK: YALNIZLIKLARLA MÜCADELE

Toplumun en temel yapı taşlarından biri olan aile, kültürel ve sosyal değişimlere bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanabilir. Türk Dil Kurumu, aileyi evlilik ve kan bağı gibi ilişkilerin oluşturduğu en küçük topluluk olarak tanımlarken, Aile Eğitim Programı (2018), aileyi sosyal etkileşim ağı ve bir kurum olarak ele alır. Ancak en geçerli tanımı Murdock (1995) yapmaktadır; ona göre "Aile, ekonomik dayanışmanın sağlandığı, çocuk yetiştirme ve cinsel ilişki gibi unsurların toplum tarafından onaylandığı bir grup" olarak kabul edilir.

Aile yapısı zamanla değişime uğramıştır. Geleneksel geniş aileler, kırsal alanlarda sıkça görülürken, modernleşme ile birlikte çekirdek aileler daha yaygın hale gelmiştir. Geleneksel ailede geniş aile fertleri bir arada yaşarken, çekirdek ailede sadece anne, baba ve çocuklar bulunur. Ancak günümüzde, tek ebeveynli aileler gibi yeni yapılar da ortaya çıkmıştır.

Geleneksel ve çekirdek aileler arasındaki farklar ise belirgindir. Geleneksel ailelerde akrabalık ilişkileri daha güçlüdür ve genellikle tarımsal üretimle uğraşırlar. Çekirdek aileler ise daha küçük, kentsel bölgelerde yaşarlar ve ekonomik olarak bağımsızdırlar. Doğru toplumlarında ise çekirdek aile yapısı, batıdakinden farklıdır; aileler kendi ekonomik bağımsızlıklarını korurken birbirleriyle etkileşim ağı içinde bulunurlar.

Dağılmış aileler de günümüzde yaygınlaşmaktadır. Tek ebeveynli aileler, boşanma veya ölüm gibi nedenlerle ortaya çıkar ve yalnız ebeveynin çocuklarıyla yaşadığı bir yapıyı ifade eder. Diğer dağılmış aileler ise genellikle akrabaların bir arada yaşadığı hanelerdir.

Bu çeşitlilik, aile kavramının sürekli evrildiğini ve sosyal yapılarımızın nasıl değiştiğini göstermektedir. Her bir aile tipi, kendi içinde farklı dinamiklere sahiptir ve toplumun yapısını şekillendirmede önemli bir rol oynar.

Tek Ebeveyn Olmak

Tek ebeveynlik, bir ebeveynin çocuklarını tek başına büyüttüğü aile yapısı olarak tanımlanır. Toplumsal ve kültürel normlar, tek ebeveynli ailelerin dinamiklerini çeşitlendirir ve şekillendirir. Boşanma, ölüm, terk etme veya geçici koşullar gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Dolayısıyla, tek ebeveynli ailelerin genel bir modeli yoktur; her aile kendi içinde benzersiz dinamiklere sahiptir (Gladding, 2012).

Tek ebeveynli ailelerde, genellikle bir ebeveynin çocuklar üzerindeki sorumluluğu artar ve bu durum duygusal, psikolojik, sosyal ve ekonomik değişiklikleri beraberinde getirir. Bu açıdan bakıldığında, tek ebeveynli aileler genellikle sosyal yapı içinde riskli ve dezavantajlı olarak görülür.

Tek ebeveynlik kavramının, II. Dünya Savaşı sonrasında savaşta hayatını kaybeden babalar ve tek ebeveynli anneler üzerine yapılan araştırmalarla başladığı görülür. Sonraki dönemlerde ise tek ebeveynlerin genel sorunları ve bu durumun çocuklar üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Özellikle, ölüm oranlarının yüksek olduğu geçmiş dönemlerde, ölümün tek ebeveynliğin ana sebebi olduğu belirtilmiştir (Gönülağan-Özer ve Öztürk, 2022). Ancak, zamanla boşanmanın da tek ebeveynliği belirleyici bir faktör haline geldiği ortaya çıkmıştır (Gladding, 2012).

Tek ebeveynli ailelerin çeşitli biçimleri vardır. Boşanma sonucu oluşan tek ebeveynlik, ölüm sonucu oluşan tek ebeveynlik, tercih sonucu oluşan tek ebeveynlik ve geçici koşullardan kaynaklanan tek ebeveynlik en yaygın olanlarıdır. Bu farklı türler, ailenin yaşadığı deneyimlerde farklılıklara yol açar ve başa çıkma stratejilerini etkiler.

Özellikle, tek ebeveynli ailelerin yaşadığı sorunlar ve bu sorunlarla baş etme yolları üzerine odaklanmak önemlidir. Tek ebeveynli aileler, genellikle ekonomik zorluklar, sosyal izolasyon ve duygusal stres gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Ancak, destekleyici aile, arkadaşlar ve toplum kaynaklarıyla birlikte, tek ebeveynli aileler bu zorlukların üstesinden gelebilirler. Özellikle ekonomik destek politikalarının ve istihdam olanaklarının artırılması, tek ebeveynli ailelere yönelik psikososyal destek hizmetlerinin genişletilmesi ve çocuklara yönelik eğitim ve gelişim desteklerinin sağlanması önemlidir. Ayrıca, toplumun tek ebeveynli ailelere karşı tutumlarının olumlu yönde değiştirilmesi ve damgalamanın azaltılması da önemlidir.

Sonuç olarak, tek ebeveynli ailelerin yaşadığı zorluklar ve bu zorluklarla baş etme stratejileri karmaşıktır. Ancak, destekleyici bir toplum ve etkili politikalarla birlikte, tek ebeveynli ailelerin sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmeleri mümkündür. Bu noktada, toplumun duyarlılığının artırılması ve tek ebeveynli ailelere yönelik desteklerin genişletilmesi önemlidir (Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011).

Necmettin Orpak - Uzman Psikolojik Danışman

KAYNAKÇA

- Boylu, A. A., & Öztürk, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyoekonomi*, 19(19).
- Feyzioğlu, S., & Kuşçuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26(26), 97-110.
- Gladding, S.T. (2015). Aile terapisi: Tarihi, kuram ve uygulamaları (5. Baskı). *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları*.
- Özer, A. G., & Öztürk, M. (2022). Yeni Sosyal Risk Grubu: Tek ebeveynli aileler ve sorunları. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 222-237
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM, 2011). Tek ebeveynli aileler. T.C. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

ÖZEL EĞİTİMDE DEĞERLENDİRME NASIL YAPILIR ?

Özel eğitimde tanılama ve değerlendirme, bireylerin özel eğitim ihtiyaçlarını belirlemek, özel eğitim programlarını planlamak ve uygun destek sağlamak amacıyla kullanılan bir süreçtir. Bu süreç, öğrencilerin öğrenme güçlükleri, özel gereksinimleri veya engelleri olup olmadığını belirlemek için uygulanır. Değerlendirme öncesinde iki kavram öne çıkmaktadır:

- **Gözlem:** Öğrencinin sınıf içi veya sosyal etkileşimlerindeki davranışları, öğrenme süreçleri ve etkileşim biçimleri gözlemlenir. Gözlem, öğrencinin ihtiyaçlarını ve güçlü yönlerini anlamaya yardımcı olabilir.
- **Aile katılımı:** Aileler, tanılama ve değerlendirme sürecinin önemli bir parçasıdır. Ailelerin çocuklarının gelişimi ve özel eğitim gereksinimleri konusundaki görüşleri ve katkıları dikkate alınır.

Özel eğitimde tanılama ve değerlendirme, her öğrencinin benzersiz ihtiyaçlarını belirlemek ve onlara en uygun eğitim planını oluşturmak için kullanılır. Bu süreç, öğrencinin potansiyelini en üst düzeye çıkarmak ve özel gereksinimlerini karşılamak için önemlidir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezinde Eğitsel Değerlendirme Nasıl Yapılır?

1. İlk inceleme randevusu:

Eğitsel tanılama ve değerlendirme amacıyla yapılacak başvurularda, rehberlik ve araştırma merkezi (RAM) personeli tarafından veliye/bireye rehberlik ve araştırma merkezi iş ve işlemleri süreci, eğitsel tanılama ve değerlendirme ile ilgili bilgilendirme yapılır. RAM'a ilk müracaatlarda okulun yazılı başvurusu (Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu) ya da velinin/vasinin bizzat randevu başvurusu ile RAM'larda RAMDEVU sistemi üzerinden randevu verilir.

2.Yeniden inceleme randevusu:

RAM'larda yapılacak yeniden incelemeler için RAMDEVU sisteminden veli/birey kendisi randevu alabilir. Bununla birlikte velinin/vasinin bizzat başvurusu ile RAM'larda randevu verilebilir.

3.Gerekli belgeler:

- Bireyin/velisinin ya da okulun yazılı başvurusu,
- Okula/kuruma kayıtlı öğrenciler için ilk incelemede "Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu",
- Destek eğitim ile ilgili müracaatlarda ÇÖZGER veya erişkinler için engelli sağlık kurulu raporu
- Birey ve velinin kimlik fotokopisi (İlk başvuru ve kimlikte değişiklik olması durumunda)
- Vasi tayin edilmiş ise; mahkeme kararı, vasi belgesi, nüfus kayıt örneği belgelerinden birisi getirilmektedir.

4. Eğitsel Değerlendirme Süreci:

Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanınması RAM’larda oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından objektif bir şekilde, standart testler ve/veya bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. “Tanılamada; bireyin ÇÖZGER/ engelli sağlık kurulu raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyacı, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve Bireysel Gelişim Raporu dikkate alınır.” Performans alımı sırasında inceleme yapan uzman, engel türüne göre düzenlenmiş olan “Performans Belirleme Formu” ve çeşitli standart testler ve ölçme araçları kullanılarak bireyin değerlendirmesini yapar. Birey ile ilgili görüşler ve özel eğitim hizmetlerine ilişkin öneriler yazılarak imzalanır.

5. Kurul İş ve İşlemleri Süreci:

Eğitsel değerlendirme ve tanınması yapılan bireyin dosyası Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nce oluşturulan “Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu” na sunulur. Velinin de üyesi olduğu kurulda karar oy birliği ya da oy çokluğu ile alınır.

6. Raporlama ve İtiraz Süreci:

Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunca hazırlanan ve Özel Eğitim Hizmetleri Değerlendirme Raporları Mebbis üzerinden kurul başkanı ve müdür onayı alınarak oluşturulur. Veli, düzenlenen raporlara E- Devlet üzerinden erişim sağlayabilmektedir. RAM müdürü hazırlanan raporları MEBBİS sisteminde onaylayarak imzalar.

Düzenlenen rapora nasıl itiraz edilir?

Veli, öğrencisiyle ilgili eğitsel değerlendirme ve tanılama ya da yerleştirme kararını uygun bulmaması hâlinde, eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararlarının her birine birer defa olmak üzere, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz iş günü içinde, yeniden değerlendirilmesi isteğiyle Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna itiraz edebilir.

Okul/kurumlardaki Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu ise okula/kuruma kayıt tarihinden itibaren en az otuz iş günü izleme süreci sonucunda öğrencinin yeniden değerlendirilmesi isteğiyle Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna itiraz edebilir. Yönlendirme kararına yapılan itirazlarda Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tanı değişikliği gerekmediği durumlarda kendisi karar verebilir. Tanı değişikliği gerekiyorsa ilgili RAM’a gönderir. Eğitsel tanı veya destek eğitim raporuna yapılan itiraz durumunda ise RAM’a gönderir. Yeniden inceleme ve değerlendirmede farklı uzmanın değerlendirmesine ve farklı testlerin de kullanılmasına dikkat edilir. Bu inceleme sürecinde, görüşlerine başvurulmak amacıyla yönetmelik hükmü doğrultusunda veli, sınıf öğretmeni ve diğer uzmanların kurula davet edilmesine özen gösterilir. Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna yapılacak itirazlar incelenerek en geç 30 (otuz) gün içerisinde sonuçlandırılır. Sonuç veliye, okula ve RAM’a yazılı olarak bildirilir.

Hasan Reçber - Özel Eğitim Öğretmeni

KAYNAKÇA

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Rehberlik ve Araştırma Merkezi Kılavuzu

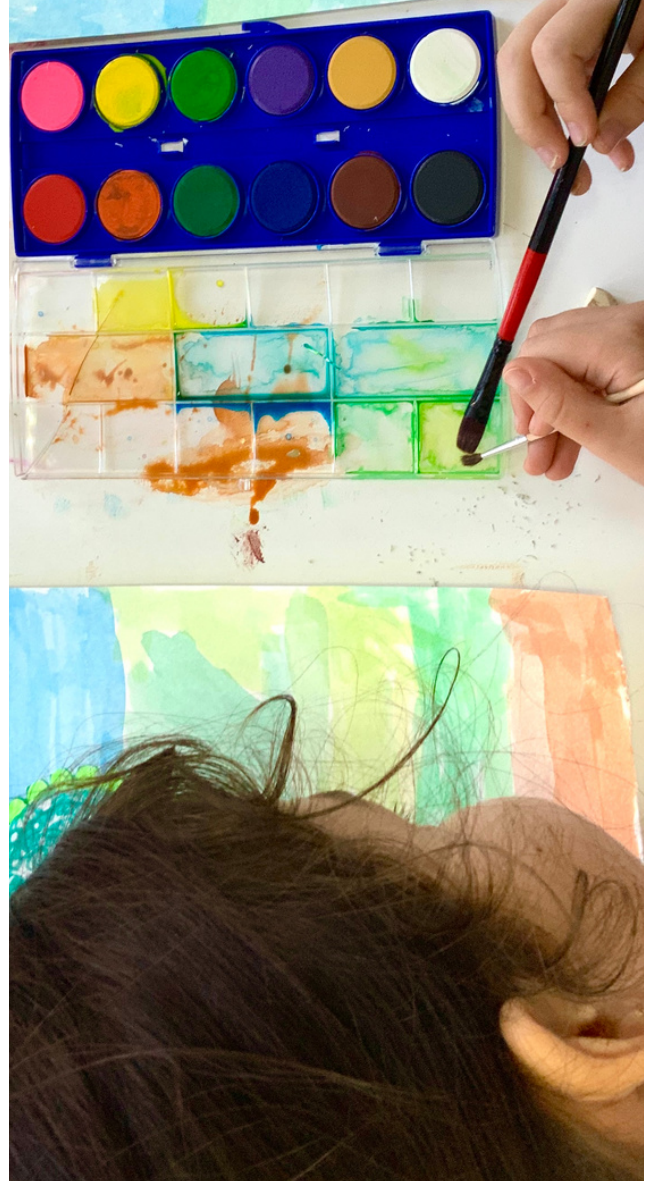

ENGELLİLERİN EĞİTİM ALANINDAKİ YASAL HAKLARI

Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Yararlanma

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde verilen eğitim hizmetlerinin amacı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitimi'nin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda;

- Engelli bireylerin bakanlıkça belirlenmiş destek eğitim programları ile özel yöntem, personel, araç ve gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda hayata hazırlanmasını,
- Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, iş birliği içinde çalışabilen ve çevresine uyum sağlayabilen üretici bireyler olarak yetişmelerini,
- Dil ve konuşma güçlüğü ile zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal ve davranış problemleri olan engelli bireylerin engellilik hâlinin ortadan kaldırılmasını ya da etkilerinin en az seviyeye indirilerek yeteneklerinin en üst seviyeye çıkarılması ve topluma uyumlarının sağlanması, temel öz bakım becerilerinin ve bağımsız yaşam becerilerinin geliştirilmesini, sağlamak için destek eğitimi çalışmaları yapmaktır.

DESTEK EĞİTİM PROGRAMLARI

- Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı
- Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı
- Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı
- Görme Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı
- İşitme Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı
- Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı
- Bedensel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, özel eğitim değerlendirme kurulu raporunda destek eğitim almaları uygun görülen bireylere bireysel, bireysel ve grup veya grup eğitimi verilir. Ayrıca ailelere engelli bireylerin eğitimine aktif bir şekilde katılımını sağlamak için aile eğitimi ve danışmanlığı hizmeti de verilir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde gruplar oluşturulurken bireylerin; engel türü ve derecesi, yaşı, eğitim performansı ile öncelikli eğitim ihtiyacı gibi durumları dikkate alınır. Grup eğitimleri destek eğitim programlarında belirtilen şekilde verilir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine kayıt kabul işlemleri MEBBİS Engelli Birey Modülü üzerinden yapılır. Özel eğitim okulunun özel eğitim ve rehabilitasyon birimi ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine kaydolun engelli bireyler, en az bir ay devam ettikten sonra isteğe bağlı olarak kurumdan ayrılacağını ve başka bir kurumdan eğitim alacağını, kurum müdürlüğüne ya da il veya ilçe millî eğitim müdürlüğüne kendisi ya da veli/vasileri bir dilekçeyle bildirir. Yapılan bildirim kurum veya il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne MEBBİS Engelli Birey Modülü'ne işlenir ve bu birey için bildirimin yapıldığı ayı takip eden ayda kayıtlı olduğu kurum tarafından ders girişi yapılmaz.

Birey, kurumdan ayrılacağı ay içinde hiç eğitim almamış ise kurum tarafından MEBBİS Engelli Birey Modülü'nden ilgilinin yazılı olarak yaptığı kurumdan ayrılma başvuru tarihinden itibaren kaydı silinir. Ancak, engelli birey kurumdan ayrılacağı ay içinde eğitim almış ise MEBBİS Engelli Birey Modülü'nden kayıt silme işlemi il veya ilçe millî eğitim müdürlüğüne bir sonraki ayın ilk üç iş gününden sonra gerçekleştirilir.

Özel eğitim değerlendirme kurulunca, engelli bireye destek eğitim program ve modüllerinde belirtilen eğitim süresinin tamamlanmasından sonra tekrar alınmasının önerilmesi hâlinde bakanlıkça, bu program ve modüllerinde süreleri belirtilen eğitim için bir defa daha ödeme yapılır.

Engelli bireylere rehberlik araştırma merkezlerince düzenlenen özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda, bireysel ve grup eğitiminin önerilmesi hâlinde bir günde en fazla üç ders saati destek eğitimi verilir. Ders eğitim saatleri bir ay esas alınarak en az iki haftaya dengeli olarak dağıtılabilir.

Doğal afetler veya çeşitli nedenlerle bakanlık, valilik ya da kaymakamlıkça alınacak tatil kararları veya engelli bireylerin kuruma gelmemesi nedeniyle yapılamayan eğitimler takip eden aylarda yapılır. Telif eğitimleri, aynı hafta içerisinde 4 saat bireysel ve/veya 2 saat grup eğitimini; aynı ay içerisinde ise 8 saat bireysel ve/veya 4 saat grup eğitimini geçmeyecek şekilde planlanır. Telif eğitimi en az iki haftaya dengeli olarak dağıtılabilir. Bir bireyle telif eğitimi de dâhil aynı gün içerisinde 3 saatten fazla ders yapılmaz.

Özel eğitim okulunun özel eğitim ve rehabilitasyon biriminde ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde; Normal eğitim yapılan okullarda öğrenim gören engelli bireyler, veli/vasisinin talebi olması hâlinde haftada bir yarım gün, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesi kapsamında evde eğitim hizmeti verilenler ve 16'ncı maddesi ile 36'ncı maddesinin altıncı fıkrası kapsamında e-Okul sisteminde devam zorunluluğu aranmamasına yönelik işlem yapılanlar örgün eğitim saatleri içerisinde de destek eğitim hizmetlerinden yararlanabilirler.

Yetkili sağlık kurum veya kuruluşlarınca verilen sağlık kurulu raporuyla en az % 20 oranında bedensel engeli olduğu ve özel eğitim değerlendirme kurullarınca destek eğitimi almak üzere 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamındaki kurumlara gidemeyecek durumda olduğu tespit edilenlere evde destek eğitimi verilir.

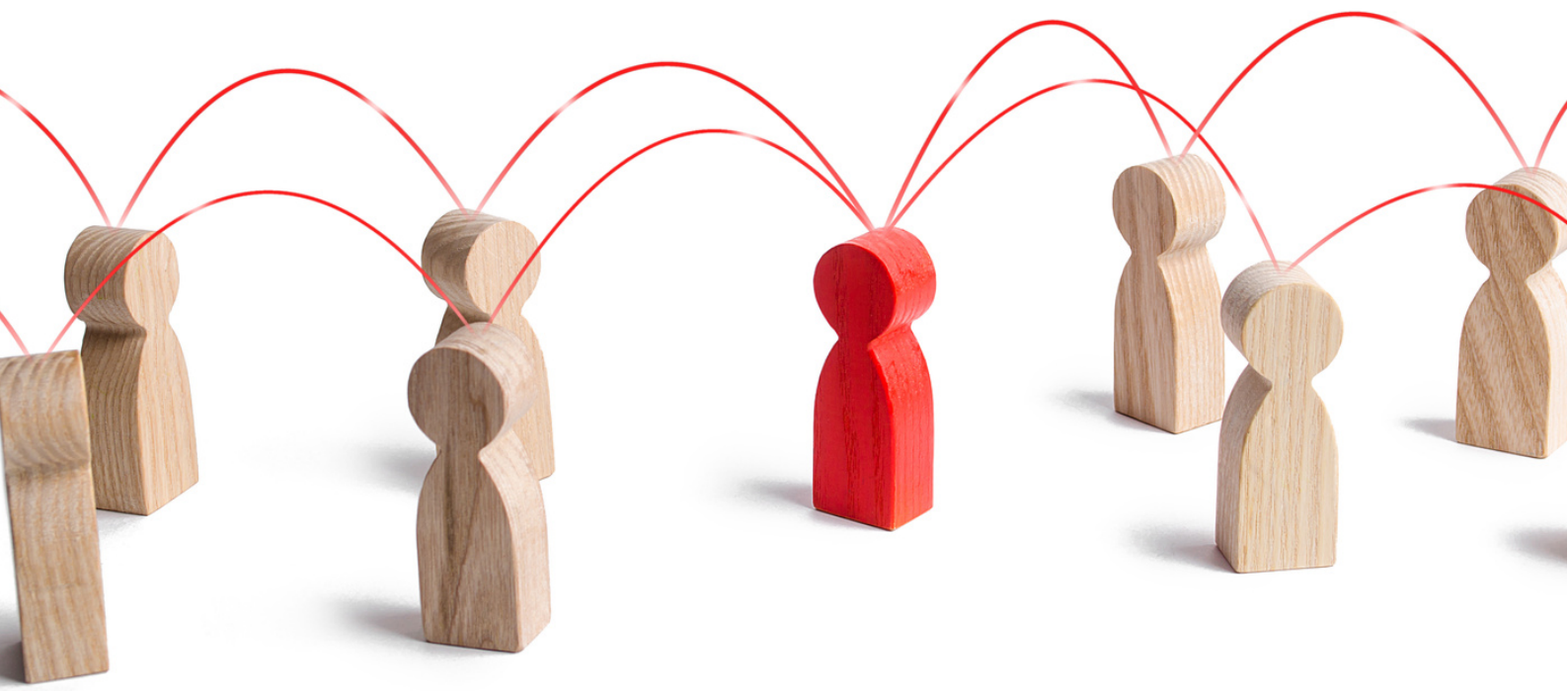
Refik Esin - Özel Eğitim Öğretmeni

KAYNAKÇA

Milli Eğitim Müdürlüğü (MEB) (2018). *Özel eğitim hizmetleri kurumlar yönetmeliği*

Milli Eğitim Müdürlüğü (MEB) (07.11.2022). *Mevzuat-Yönetmelik*.

<https://orgm.meb.gov.tr/www/mevzuat-yonetmelik/icerik/1958>

ÖZEL EĞİTİM VE KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE İŞ BİRLİĞİ VE SINIF YÖNETİMİ

Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamalarında sınıf yönetimi açısından verilen eğitimin niteliğini etkileyen en önemli unsurlardan biri iş birliğidir. Akademik, sosyal, bilişsel ve diğer gelişim alanlarında özel gereksinime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim yaşantısına ailenin katılımı ve bu süreçte özellikle okul idaresi, sınıf öğretmeni ve okul rehber öğretmeni ile iş birliği yapılması azami öneme sahiptir.

Akranlarından farklı gelişim özellikleri gösteren özel gereksinimli öğrencilerin okul dâhilinde ve haricinde yaşantılarının pozitif bir şekilde gerçekleşmesi, eğitim ve öğretim hizmetlerinden en iyi seviyede faydalanmalarına olanak tanımaktadır. Bu nedenle; öğrencinin kendisi, ailesi, öğretmenleri, okul yönetimi ile destek hizmetlerinden sorumlu personelin birlikte çalışabilme yeterlilikleri desteklenmeli ve geliştirilmelidir (Batu, 2013).

Aile, okul ve destek hizmet personeli ile işbirliğine dayalı olarak yürütülen faaliyetler

hem özel gereksinimli bireylerin genel eğitim ortamlarına katılımını ve sürekliliğini artırmakta, hem de akademik, sosyal, bilişsel ve diğer gelişim alanlarının ilerlemesine fayda sağlamaktadır. İşbirliğinin hem etkili iletişime, birlikte problemlere çözüm arama-bulma hem de planlama açısından etkililiği göz önünde bulundurulduğunda özel gereksinimli bireylere anlamlı katkılar sağlayacağı gözler önüne serilmektedir.

Öğretmenler etkili bir sınıf yönetimi için; özel gereksinimli bireylerin ve ebeveynlerinin özelliklerini dikkate alarak bir plan oluşturmalı ve aile, okul yönetimi, destek hizmet personeliyle iş birliği içerisinde çalışmalıdır. Ayrıca özel gereksinimli bireylerin eğitim gereksinimleri belirlenirken öncelikle ailenin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı konusunda bilgi alınmalı, ailenin çocuktan beklentileri, ilgi ve ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır. Bu sayede daha etkili bir müdahale programı hazırlanabilir.

Ailenin çocuğun eğitimine dahil olabilmesi ve okula karşı olumlu bir tutum içerisinde olması işbirliği ile gerçekleşebilmektedir. Bu şekilde özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme gibi eğitim uygulamalarından ve özel eğitimdeki eğitim programlarından daha üst düzeyde fayda sağlamaları mümkün olabilmektedir (Spann,Kohler ve Soenksen, 2003).

Öğretmenlerin aileyle etkili iletişiminde en mühim faktörlerden birisi okulun kaynaştırma ve özel eğitim uygulamalarına yönelik yaklaşımlarıdır. Okulun bu uygulamaları yasal bir zorunluluk olarak görmesi ve aile ve öğrenciye karşı olumlu bir yaklaşım içerisinde olması da ailenin sürece etkin katılımını desteklemektedir. Okulun ayrıca; özel gereksinimli öğrencilerle ilgili öğretmenlerin ve velilerin bilgi ve anlayış düzeyi denetlemesi, gerektiğinde öğretmenleri ve öğrencilerin ailelerini iş birliği süreci için destekleyici hazırlık çalışmaları yapması, aile ve öğretmenlerin rol ve sorumluluklarıyla ilgili bilgi verici nitelikte toplantılar düzenlemesi aile-okul ve öğretmenlerin ekip olarak çalışmasını artırmaktadır.

Bunun yanı sıra okul yöneticileri, özel gereksinimin en iyi nasıl destekleneceğine karar vermesi, BEP ve diğer öğretim uygulamalarının ve destek eğitim hizmetlerinin uygunluğunun ve niteliğinin değerlendirilmesi için de formal ve informal toplantılar düzenlemesi faydalı olacaktır. Ailenin etkin bir şekilde bu süreçte rol oynamaları için okul idaresinin ve öğretmenlerin tutumu önem arz etmektedir. Kaynaştırmada iş birliği yapacak ekibe özel gereksinimli bireylerin akranları ve aileleri de sürece dahi edilmelidir. Özel gereksinimli öğrencinin aileleri sınıftaki diğer öğrencilerin aileleriyle etkileşim halinde olmalı, birlikte etkinliklere katılımı sağlanmalı, sık sık düzenli görüşmeler veya bilgilendirici nitelikte toplantılar yapılarak ailelerin eğitim sürecine etkin katılımı sağlanmalıdır.

Öğretmenler de anne ve babaları çocukların özel gereksinim konusunda daha duyarlı olmaları ve eğitim sürecine gönüllük esasına dayalı olarak yardımcı olmalarını sağlamak maksadıyla onlarla etkili iletişim ve olumlu ilişkiler kurarak onları iş birliği yapma ve iş birliğini sürdürmeye teşvik edici çalışmalar yapmalıdır.

Recep Demirkapı – Özel Eğitim Öğretmeni

KAYNAKÇA

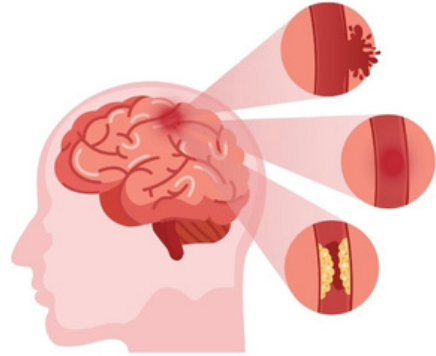
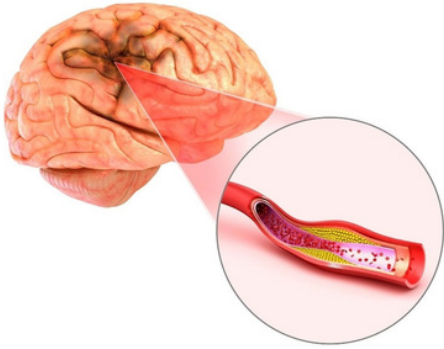
- Aydın, A. (2015). Özel Eğitim Sınıflarında Sınıf Yönetimi (1.baskı).Ankara : Vize Basın Yayın.
- Batu, E. S. (2013). Özel Eğitim Personel İşbirliği , A. Cavkaytar (Ed.), Özel Eğitim içinde (s,21-35) Ankara: Vize Yayıncılık.

FARKINDA OL, HAREKETE GEÇ: İNMEYİ TANIMAK VE ERKEN MÜDAHALE

Dünya sağlık örgütünün tanımına göre inme, beyne giden kan akımının çeşitli sebeplere bağlı olarak azalması, durması veya beyin damarlarındaki hasara bağlı olarak beyin dokusunun hasar görmesi(beyin kanaması)sonucu oluşan klinik bir durumdur. Ülkemizde kalp hastalıkları ve kanserden sonra en sık ölüm nedenidir. Sıklıkla kısıtlılığa sebep olur ve 55 yaş sonrasında sıklığı 10 yılda bir 2 kat artmaktadır (Yıldırım, 2015; Oğuztürk, 2019).

İnmenin nedenleri nelerdir?

İnmeye bağlı beyin hasarı iki şekilde gerçekleşir. Sıklıkla karşılaşılan iskemik inme türünde beyindeki kan akımı azalabilir, durabilir veya damar içinde kanın akışını önleyecek bir pıhtı oluşabilir. İnmenin bir diğer türü ise hemorajik yani kanamalı inmedir. Kanama beyin çevresinde veya içinde meydana gelir. Hemorajik inmenin birçok nedeni vardır. Sıklıkla beyin anevrizma adı verilen zayıf noktalarının hasar görmesi sonucu kan beyne yayılır veya beyin içinde yırtılan küçük damarlardaki kanamalar da hasara sebep olabilir(Karabudak,2014)

Doğumdan 11-12 yaş a kadar olan çocukluk dönemi ortezlemelerinde öncelikli amaç çocuğa, Beyindeki sinir hücreleri kan akışındaki değişikliklere karşı oldukça hassastırlar. Kan beyne ulaşamadığında beyin hücreleri dakikalar içinde ölmeye başlar. Çünkü beyindeki sinir hücrelerinin enerji kaynakları(oksijen ve glikoz) tükenir.

. İskemik inmeli bir beyinde dakikada 2 milyon sinir hücresi kaybedilebilir (Yıldırım,2015). Hasar alan beyin bölgesine göre konuşma, görme, denge, hafıza bölgeleri etkilenebilir. Erken müdahale hasar boyutunun artmaması açısından büyük önem arz eder.

Risk faktörleri nelerdir?

- Hipertansiyonu olan kişiler inme açısından riskli grubun içerisindeyler. Çünkü kanın damara yaptığı basınç kanamalara sebep olabilir. Kan basıncı ve inme arasında sürekli, kademeli ve tutarlı bir ilişki vardır.
- Diyabetik hastalarda damar içi plak oluşumuna yatkınlık mevcuttur. Bu yüzden düzenli aralıklarla kan basıncı kontrolü önemlidir.
- Yüksek kolesterolü olan kişiler yapılan araştırmalara göre iskemik inme açısından riskli grubun içerisindeyler. Genel olarak, çalışmalar yüksek total kolesterol düzeylerinin artmış iskemik inme riski ile düşük düzeylerin ise yüksek beyin kanaması riski ile ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.
- Sigara kullanımının, iskemik inme riskini yaklaşık 2 katına çıkaran güçlü bir risk faktörü olduğu ayrıca kanama riskinin de arttırdığı bilinmektedir.
- Erken çocuklukta en sık inme nedenine, orak hücreleri anemi hastalığı örnek verilebilir. Tarama testleriyle tanı konulabilir.
- Alkol tüketiminin aşırılığı tüm inme tipleri için risk faktörüdür.
- Fiziksel olarak aktif kişilerin inme ve ölüm riski açısından avantajlı olduğu biliniyor. Sağlıklı bir birey haftada en az 150 dk orta-yüksek yoğunlukta egzersiz yapmalıdır.
- Beslenme alışkanlıkları inmeyi önlemede değiştirilebilir en büyük risk faktörlerindendir. Fazla kilo, obezite, aşırı tuz tüketimi, ideal olmayan beslenme tarzları inme riskini arttırmaktadır(Uzuner vd. ,2015).

Türkiye Aşırı Tuz Tüketiminin Azaltılması Programı'nda Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) önerileri doğrultusunda günlük tuz alımının 5 g'den az olması önerilmektedir (Uzuner vd. ,2015).

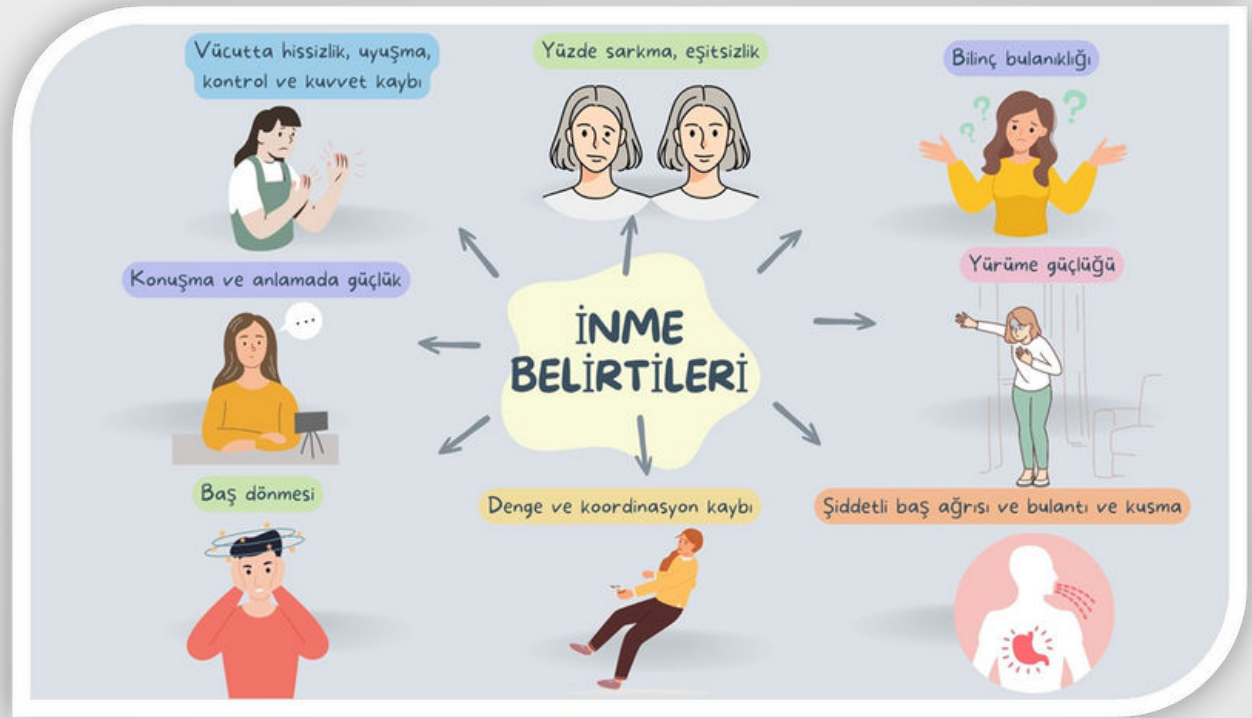
İnme tanısı nasıl konulur?

İnme tanısı bir nöroloji uzmanı veya diğer hekimlerin değerlendirmesi ile konulabilir. Kişinin fiziksel durumu, nörolojik durumu, beyin görüntüleme yöntemleri, kan testleri, EKG, EKO, kalple ilgili testler, inme ölçekleri değerlendirilir.

İnme belirtileri nelerdir?

Belirtiler aniden ortaya çıkar bazen de belirtilerle uyanabilirsiniz. Belirtiler değişkenlik gösterir.

! Aşağıdaki belirtiler aniden ortaya çıkarsa hemen 112 aranmalıdır (Karabudak,2014).

Tedavi seçenekleri nelerdir?

İnmede erken dönemde tedavi çok önemlidir. Vakaların çoğunda hastane dışında çok vakit kaybedilmektedir. Bunun en önemli sebebi bilgi eksikliği ve belirtilerin geçeceği düşüncesidir. 112 acil yardım görevlilerinin ilk müdahale ve hastaneye ulaştırma süreçlerinden sonra hekimler tarafından değerlendirme ve hasar boyutu belirlenir uygun medikal ve gerekirse cerrahi tedaviler uygulanır. Kişinin sağlık durumunun stabil hale gelmesi hedeflenir.

İnme sonrası yaşam

İnme sonrası yaşamı etkileyen faktörler arasında erken müdahalenin yanı sıra, hasar gören beyin bölgesi ve bu hasarın boyutu da önemli rol oynar. Bazı kişiler, inme sonrasında sağlık durumlarında hızlı bir iyileşme yaşarken, diğerleri çeşitli sorunlarla karşılaşabilir. Bu sorunlar arasında hafıza problemleri, konuşma ve anlama güçlükleri, duyu durum bozuklukları, depresyon, görme kayıpları, vücutta his ve kuvvet kaybı ile yürüme ve denge problemleri yer alabilir. Erken dönem rehabilitasyonu, kaybedilen yetilerin geri kazanılmasında önemli bir rol oynar. Çoğu hastada rehabilitasyon sürecinde belirli bir düzelme gözlemlenirken, bazıları tam olarak iyileşmeyebilir. Beynin hasar görmemiş bölgeleri, yeni görevler üstlenmeyi öğrenebilir. Bu nedenle rehabilitasyonun amacı, bireyleri günlük yaşama adapte etmek ve mümkün olan maksimum bağımsızlığı sağlamaktır (Karabudak, 2014).

İkinci inmeyi önleme

İnme geçirmiş bireylerde, ikinci bir inme riski oldukça yüksektir. Bu nedenle, düzenli olarak nöroloji doktoru tarafından takip edilmek ve yönlendirilmek önemlidir. Ayrıca, uygun beslenme programlarına uyum sağlamak, kan basıncını kontrol altında tutmak, sigarayı bırakmak ve gerekli medikal tedavileri almak gibi hayat tarzı değişiklikleri, ikinci bir inme riskini önlemek için koruyucu önlemler arasındadır (Karabudak, 2014).

İnme belirtilerini doğru bir şekilde tanımak ve hızlı bir şekilde 112'yi arayarak erken müdahalede bulunmak, beyin krizi geçiren bir kişinin hayatını kurtarabilir. Bu durumda hız çok önemlidir. Erken müdahale, uzman sağlık ekiplerinin hastayı en kısa sürede değerlendirmesine ve uygun tedaviyi başlatmasına olanak tanır. İnme belirtilerini tanıyarak hızlı bir şekilde harekete geçmek, beyin fonksiyonlarını geri kazanma ve uzun vadeli sağlık sonuçlarının olumlu yönde etkileme şansını artırır. Bu nedenle, herkesin inme belirtilerini bilmeli ve acil durumlarda 112'yi aramaktan çekinmemelidir. İnme, zamanla yarışan bir durumdur ve erken müdahale, hastanın hayatını kurtarabilecek ve sağlıklı bir iyileşme sürecine yol açabilecek kritik bir öneme sahiptir.

İlknur Özhan Çetin -Fizyoterapist

KAYNAKÇA

Karabudak, R.(2014). İnmeyi Anlamak. Türk Nöroloji Derneği 2014 Beyin Yılı Aktiviteleri. <https://noroloji.org.tr/>

Oğuztürk, H.(2019). İskemik ve Hemorajik İnme. İnönü Üniversitesi. http://file.atuder.org.tr/_atuder.org/fileUpload/taK4L9YLCTB2.pdf

Uzuner, V. , Kutluk, K. ,Balkan, S.(2015). İnme Tanı ve Tedavi Kılavuzu. Türk Beyin Damar Hastalıkları Derneği.

Yıldırım, C. (2015,Şubat): Acil Serviste Kritik Hasta Bakımında Ekip Anlayışı. Acil Tıp Uzmanları Derneği 2. Kuzey Kıbrıs Acil Tıp Günleri. Yakın Doğu Üniversitesi. <https://www.atuder.org.tr/FileOut.aspx?url=FyjjGhKW8ZxgEclqzGu>

EĞİTİMDE PROJELER: ”OKULDA SANAT TERAPİSİ” ŞEHİT YAŞAR YEŞİLKIR İMAM HATİP ORTAOKULU

Sanat insanoğlunun varoluşundan bu yana bireylerin yaşam içerisindeki duygu ve düşüncelerini, kimi zaman farkında kimi zamansa farkında olmadan ifade edebildiği olgusal bir dönüşüm sürecidir. Bilinçaltımız bazı duygu, düşünce ve psikolojik travmalarımızı baskılar ve onları açığa çıkarmak istemez. Ancak sanat, söz ile ifade edilemeyen veya edilmek istenmeyen bu soyut saklanışın ve bastırılmışlığın somut olarak dışavurumsal aktarımını sağlar. Aslında terapi süreci de bu sağaltım ile başlamış olur.

Sanat terapisinin temel amacı bireyin kendini özgürce ifade etmesini, yaratıcılığının artmasını ve estetik yönünün ortaya çıkmasını sağlamaktır. Bunu yapmak için ise müzik, resim, heykel, drama ve dans gibi sanat tekniklerini kullanır.

Türkiye’ de sanat ile terapinin insan üzerindeki iyileştirici etkileri üzerine çalışmalar, 1950’ de Dr. Süleyman Velioğlu ve Dr. Kazım Doğruyol öncülüğünde, İstanbul Tıp Fakültesi’nde Sanat Psikopatoloji laboratuvarı kurularak başlamıştır. Çalışmalar 1950 yıllarında başlamış olsa da dernekleşme aşaması 2013 yılında Sanat Psikoterapileri Derneği adıyla olmuştur.

Sanat terapisi; Depresyon, Kaygı Bozukluğu (anksiyete), Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Madde Bağımlılığı, Aile İçi Şiddet ve İstismar, Bilişsel, Fiziksel ve Nörolojik Sorunlar, Kronik Hastalıklar gibi farklı ruhsal ve fiziksel rahatsızlıklarda, bireyi iyileştirme amacıyla uzmanlar tarafından kullanılmaktadır.

Yukarıda kısaca bahsetmeye gayret ettiğim sanat terapisi ile pandemi döneminde online bir çalışmada tanışma fırsatı buldum. Daha sonraki dönemlerde ise yüz yüze ve uzun soluklu bir çalışmaya katıldım. Kendimi daha yakından tanımak için çıktığım bu yolculukta sanat terapisi bana eşlik etti. Ben de bu güzel arkadaşlığı okuluma taşımak istedim. Bu sebeple yaklaşık üç senedir rehberlik servisinde, farklı öğrenci gruplarıyla sanat terapisi çalışması yürütüyorum. Okulda uyguladığım grupla sanat terapisinde nasıl bir yol izlediğimi ve öğrencilerimin bu süreçteki deneyimlerini sizlerle paylaşmak isterim.

Grup çalışmalarında ilk oturumlarda daha çekingen ve kendini açma konusunda geri planda kalan öğrenciler, grubun son haftalarında bu konuda ilerleme kaydettiler. Sanat terapisinin teknikleri ve grup çalışmasının güçlü yönleri öğrencilerin duygu dünyalarını keşfetmelerine ve onları ifade etmelerine yardımcı oldu. Bunların yanı sıra farklı sınıflardaki akranlarıyla bir araya gelmeleri, benzer sorunların diğerleri tarafından da deneyimlendiğini görmelerini sağladı. Her bir öğrenci kendi heybesine bu süreçten farklı bir kazanım koydu. Süreci yönetirken ben de her birinin dünyasına dair güzellikleri kendi heybeme koydum. Mesleğimin ilerleyen yıllarında bambaşka öğrencileri tanımaya ve onlarla bu yolculuğa çıkmaya dair heyecanımın hep diri kalması dileğiyle...

Sanat Terapisi Süreci:

Kendini ifade etme becerisi görece daha düşük ve yüksek olan öğrencilerden bir grup oluşturuldu. Grubun cinsiyet ve sosyal beceri açısından heterojen, yaş olarak homojen bir dağılım göstermesine özen gösterildi. Grup üyeleri belirlenirken sınıf rehber öğretmenlerinin gözlem ve görüşlerini baz alındı. İlgili öğrencileri rehberlik servisine davet edildi ve öğrencilere yapılacak grup çalışması hakkında bilgi verildi. Çalışmaya katılımda gönüllülük esas alındığı için katılmaya istekli öğrencilerden 12 kişilik bir grup oluşturuldu ve toplamda 10 oturum düzenlendi. Her bir oturumda ısınma oyunu ile başlandı, ilgili oturumun etkinliği gerçekleştirildi ve sonrasında oturumdaki deneyimlerin grupla paylaşımı gerçekleştirildi. Çalışmaya katılacak her bir öğrenci için veli onam formu alındı. Bu çalışmayı planlarken ve uygularken İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün bünyesinde düzenlenen sanat terapisi eğitiminden ve Olcay Güner ve Nur Dinçer Genç'in "Dışavurumcu Sanat Terapisi" kitabından faydalanıldı.

Geçen sene yaptığımız grup çalışmasındaki öğrencilerimin süreç hakkındaki deneyimlerinden bazı kesitler;

.....sanat terapisine gittiğim zaman, çok dışa dönük değildim. O günden sonra insanlarla daha çok iletişime geçmeye başladım.....

.....ilk sanat terapisine gittiğimde katılmayı istememiştim. Tanımadığım arkadaşlar vardı ve gitmek istiyordum. Isınmalar yaptığımızda ısınmışım hocama ve arkadaşlarıma. O zamanlar içime kapanıktım, sizinle sanat terapisine gittiğimden beri içime kapanık değilim...Siz ve arkadaşlarım çok neşeliydiniz. Bütün neşenizi bize verdiniz.....

.....sanat terapisine katılmadan önce fazla kişiyi tanıımıyordum. Orada zaman geçirmeye başladıkça soğuk ve kaba görünseler de içlerinde komik, eğlenceli ve çocuk ruhlu olduklarını gördüm. Onlarla komik, eğlenceli ve dolu dolu vakit geçirerek yeni arkadaşlıklar edinmiş oldum.....

.....sanat terapisinde yaptığımız etkinliklerle kendimi daha iyi tanıdım ve anladım. Dersler beni çok bunaltıyordu ve burada sanat terapisi bu bunaltılardan beni kurtardı. Sanat terapisinde en sevdiğim şey ise beden egzersizleriydi. Hem spor yapıyordum hem de eğleniyordum.....

....en çok beğendiğim etkinliğe gelecek olursam galiba öfkemizi kağıda yansıttığımız etkinlikti. Başlarda hiçbir şey bulamayıp en sonda (üstümle aynı renkti) öfkemi kırmızı renkte çok güzel bir maskeye dönüştürmüştüm. Sanat terapisinde hocamız buraya hangi duygu ile geldiğimizi ve giderken hangi duygu ile gittiğimizi sormuştu. Sorunun cevabını buradan da vereyim. İlk başta korku hissetmişim. Ayrılırken ise bittiği için üzüntü. Yeni arkadaşlıklar edinmek ve çeşitli aktiviteler yapmak insanı rahatlatıyormuş, sanat terapisinden bunu öğrendim.....

.....bence sanat terapisi çok eğlenceli ve güzel. Çok güzel vakit geçirdik grupça olmak, resim yapmak, hocamızla konuşmak... Belki derslerimiz bazen gidiyordu, ama gerçekten değer. Benim orda en sevdiğim şey hocamızın neşesiydi. Yaptığımız çalışmayı bitirdikten sonra hocamızla ve arkadaşlarımızla konuştuk ve bu da en güzel şeydi...

Havva Nur AYANA KÖYLÜ- Okul Psikolojik Danışman

KAYNAKÇA

Güner, O. Ve Genç N. (2021). Dışavurumcu Sanat Terapisi. Yenikapı Yayınevi
Şenol, T.(2023). Sanat terapisi yöntemindeki uygulamada biçimsel ve içeriksel çözümlemeler [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Üniversitesi.
Güner, O. Ve Genç N. (2021). Dışavurumcu Sanat Terapisi. Yenikapı Yayınevi
<https://www.youtube.com/watch?v=OZR37rw9unk&t=22453s>

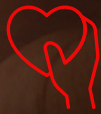

MART-NİSAN-MAYIS 2024 SAYI.4

ZEYRAM

ZEYTİNBURNU REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Siz de yazılarınızın dergide
yayınlanmasını istiyorsanız bize
ulaşın

GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİZİ
BİZİMLE PAYLAŞIN

ramzeytinburnu@gmail.com / 0 212 558 08 43
Merkezefendi Mah. Mevlevihane Cd. No:26, 34015 Zeytinburnu/
İstanbul